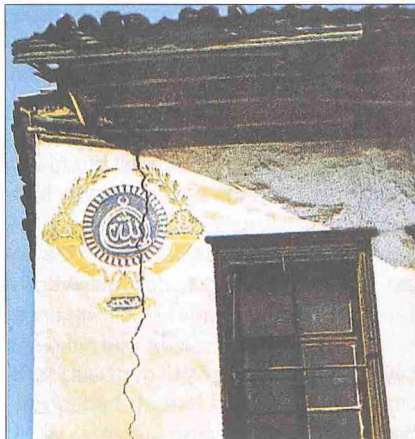

Mâşallah
yazılı
çini pano

tisna edatı olan "illâ" ile kullanılarak "Allah'ın dilediği hariç" mânâsına gelir (el-A'râf 7/188; Yûnus 10/49; el-A'lâ 87/7). Kehf sûresindeki âyette ise (18/39) biri mümin, diğeri münkir iki kişi arasında geçen konuşmada müminin diğere, "Bahçene girdiğin zaman, 'Mâşallah (Allah dilemiş de olmuş), kuvvet yalnız Allah'a aittir' deseydin!" şeklinde tavsiyede bulunduğu ifade edilir. Bu âyetteki mâşallahın, bahçedeki bütün güzelliklerin Allah'ın iradesiyle meydana geldiğini belirtmeye ve lutfettiği nimetlere karşılık O'na hamdetmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır (krş. Mâtürîdî, vr. 441^b).

Çeşitli hadis rivayetlerinde mâşallah ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Hz. Peygamber'in, hoş giden bir şeyin görülmesi halinde "mâ şâallah lâ kuvvete illâ billâh" (Allah'ın dilediği olur, bütün güç ve kudret O'na aittir) denilmesini (Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, IV, 90), ayrıca sabah kalkıldığında veya akşam yatmadan önce "mâ şâallahu kân ve mâ lem yeşe' lem yekûn" (Allah'ın dilediği olur, dilemediği olmaz) şeklinde dua edilmesini tavsiye ettiği nakledilmektedir (Ebû Dâvûd, "Edeb", 101).

İzmir'de iç kale yolu üzerinde eski bir evin duvarındaki mâşallah yazısı

Güzellikleriyle dikkat çeken ve çok beğenilen şeylerin nazardan korunması amacıyla, "Ne güzel, Allah kötü bakışlardan saklasın" anlamında mâşallah demek müslümanlar arasında yaygın bir gelenek haline gelmiştir. Yine nazara karşı küçük çocuklara, güzel binalara vb. yerlere üzerinde mâşallah ibaresi yazılı nazarlıkların takılması da bir âdettir.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İşfahânî, *el-Müfredât*, "şy'e" md.; Ebû Dâvûd, "Edeb", 101; Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'ân*, Hacı Selim Ağa Ktp., nr. 40, vr. 441^b; Beyhakî, *el-Esmâ' ve's-şifât*, s. 207-211; a.mlf., *Şu'abü'l-îmân* (nşr. M. Saîd Besyûnî), Beyrut 1410/1990, IV, 90; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (Kahire), II, 485; Âlûsî, *Rûhu'l-me'âni*, Beyrut 1997, IX, 402-404; Semîh Dügaym, *Mevsû'atü müş-talahâti 'ilmi'l-kelâmi'l-İslâmî*, Beyrut 1998, I, 646; "Maşâ'allah", *EP* (İng.), VI, 710.

KÂMİL YAŞAROĞLU

MA'ŞÜK-İ TÛSÎ

(معشوق طوسی)

(ö. V./XI. yüzyılın başları)

Horasanlı bir Türkmen sûfisi.

IV. (X.) yüzyılın ikinci yarısıyla V. (XI.) yüzyılın başlarında Horasan'da Tûs şehrinde yaşadı ve burada vefat etti. Asıl adı Muhammed olmakla beraber daha çok mânevî hallerin tesiriyle kendinden geçip cezbeli bir şekilde yaşadığından Ma'şûk-ı Tûsî veya Muhammed-i Ma'şûk diye tanınmıştır. Hücûvîrî, Horasan sûflerini sayarken Ma'şûk'un adını da zikreder, iyi ve güzel bir yaşama tarzı bulunduğunu bildirir (*Keşfü'l-maḥcûb*, s. 216). Muhammed b. Münevver dönemin ünlü sûfisi Ebû Saîd-i Ebû'l-Hayr'ın onu çok takdir ettiğini, büyük bir zat olduğunu, mânevî bir hali bulunduğunu söyler ve aralarında geçen şu olayı kaydeder: Ebû Saîd, Mihne'den Nişâbur'a giderken Tûs'a yakın bir köye geldiğinde şehre girmek için bir dervişini göndererek Ma'şûk'tan izin istemiş, ondan izin çıkmadan yola devam edemeyen Ebû Saîd kendisini ziyaret etmiş, Ma'şûk onu güzel bir şekilde karşılayıp bağrına basmış, Tûs'ta dikili bulunan mânevîyat sancağının kısa bir süre sonra Ebû Saîd'in dergâhına dikileceğini söyleyerek onun meşhur bir sûfi olacağını müjdelemiştir (*Esrârü't-tevhîd*, s. 65-66).

Aynükdât el-Hemedânî, Muhammed Hammûye ve Ahmed el-Gazzâlî gibi mutasavvıfların Ma'şûk'u çok takdir ettiklerini, kıyamet günü siddîkiyyet mertebesi-

ne ulaşmış velîlerin, "Keşke toprak olsaydık da Ma'şûk üzerimize bassaydı" diyeceklerini kaydeder (*Nâmeḥâ*, I, 62; II, 171). Attâr ise onu "sır denizi" diye anar (*Mantıku't-tayr*, II, 146). Meczipuların aksine güzel giyinen Ma'şûk'un Tûs Camii'nde Ebû Saîd'in bir sohbetine katıldığı, o sırada kendi elbisesine bir düğüm atarak onun dilini bağladığı, bunun üzerine Ebû Saîd'in, "Ey asrın sultanı, ey varlık âleminin serdarı! Bu düğümü çöz, aslında yedi göğü ve yeri bağlamış bulunuyorsun" dediği kaydedilmektedir (Câmî, s. 314). Ma'şûk'un çağdaşı Emîr Ali Abû da meczup Türkmenler'dendi. Câmî, Aynükdât el-Hemedânî'den naklen bu iki Türkmen şeyhiyle ilgili başka bir menkıbe daha anlatır (*Nefehâtü'l-üns*, s. 315).

Ma'şûk-ı Tûsî ve Emîr Ali Abû, meczup olmaları sebebiyle düzgün ibadet hayatı olmayan ilk Türkmen şeyhlerindedir. Daha sonraki dönemlerde Horasan, Mâverâ-ünnehir, Hârizm, İnan ve Anadolu'da onlara benzeyen pek çok Türkmen şeyhine rastlanmıştır. Bu tür meczup dervişler bütün müslüman beldelerinde ermiş kişiler olarak kabul edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hücûvîrî, *Keşfü'l-maḥcûb*, s. 216; Muhammed b. Münevver, *Esrârü't-tevhîd* (nşr. Zebîhullah Safâ), Tahran 1348 hş., s. 65-66; Aynükdât el-Hemedânî, *Nâmeḥâ* (nşr. Ali Naki Münzevî), Tahran 1362, I, 62; II, 171; Attâr, *Mantıku't-tayr* (trc. Abdülbaki Gölpınarlı), İstanbul 1962, II, 30, 146, 208; Câmî, *Nefehâtü'l-üns*, Tahran 1370 hş., s. 314, 315; Ali Şîr Nevâî, *Nesâyimü'l-mahabbe min şemâiyimî'l-fütüvve* (haz. Kemal Eraslan), İstanbul 1979, s. 194, 195; M. Fuad Köprülü, *İlk Mutasavvıflar* (İstanbul 1919), Ankara 1966, s. 13; Nasrullah Pürcevâdî, "Şerḥ-i Aḥvâl-i Şeyḥ Muhammed Ma'şûk-ı Tûsî", *Ma'ârif*, IV/2, Tahran 1366/1987, s. 169-198.

SÜLEYMAN ULUDAĞ

MATBAA

(مطبعة)

Sert bir basma kalıbının izini daha yumuşak bir maddenin üzerine baskıyla çıkarma esasına dayanan tab' etme / basım sanatının tarihi oldukça eskilere dayanır. Kâğıt üzerine ilk baskı örnekleri Çin'de ortaya çıkar. Burada 600 yılına doğru "blok kitap" basımı yapılmaya başlanmış, bunu Japonya ve Kore takip etmiştir. Uygur Türkleri'nin IX. yüzyıldan itibaren Çin modeline örnek teşkil eden ağaç harflerle baskı yaptıkları bilinmektedir. Kâğıt imali işinin Doğu'dan Batı'ya yayılması sonucunda Avrupa'da ağaç kalıplarla basım yapma teknikleri benimsenmiş, tek tek